

Біг Мак. Перезавантаження

Перший розділ

Берлін, який ми втратили

Ми набрали стільки різної музики, що слухати її вже ніхто не хотів. Якись сербські народні оркестри, старі саундтреки, до того ж Сильві, як завжди, мала повні кишені свого прибабаханого нового джазу, який вона всім рекомендувала і який, крім неї, ніхто не слухав, бо цей новий джаз слухати просто неможливо. Мені взагалі здається, що, коли людина довго й наполегливо про щось розводиться, це свідчить лише про те, що вона сама все це щойно вигадала, скажімо, новий джаз; думаю, Сильві могла відкопати ці записи де-небудь на студії в себе в Празі, попсувати як слід плівки й тепер видавати їх за атональну музику. Хоч могла цього й не робити. Десь між кріслами нашого «рено», укупі з банками кóли та путівниками, мала бути ще пара альбомів старого-доброго Лу Риди, якраз періоду його найбільшого цвітіння і токсикозу, касети теж, до речі, були чеськими, така собі фірма «Глобус» шмаляла по гарячих слідах великої європейської трансформації на межі 80-х, вигрібаючи все із золотих запасів поп-музики, ось і старий-добрий Лу Рид, що називається, попав. Але

до нього черга навряд чи дійде — надто енергійно Сильві вистукує пальцями по керму в такт — якщо це можна назвати тактом — атональному місиву, що, мов із м'ясорубок, лізе із захриплих динаміків, умонтованих у передню панель.

— Сильві, це просто якийсь кінець цивілізації! — кричу я із заднього сидіння. — Ти справді у вільний час слухаєш це без примусу?

Сильві сміється, але, схоже, жарту мого не розуміє, та і який це в задницю жарт — так, щось подібне до її атонального джазу. Наш приятель Ґашпер, безпосередній і єдиний власник авто, валяється на правому передньому кріслі й слабо відслідковує перебіг подій навколо себе.

Учора ми розійшлися десь о пів на третю ночі, перед тим довго пили, намагаючись визначити, коли саме нам краще виїхати. Останню упаковку пива купували вже на автозаправці, Ґашпер дозволяв собі іноді такі радощі життя — набратися пива й ганяти заспанним Віднем, зрізаючи на поворотах і сигналячи поодиноким жандармам.

Можливість санкцій його не лякала — у себе вдома, у Любляні, він міг купити нове посвідчення водія так само легко, як упаковку з пивом на віденській нічній автозаправці. Ми ще здирали з пива запальничками металеві кришечки, хоч можна було їх просто скручувати; в об'єднаній Європі навіть із пива почали робити фаст-фуд, американці

просто засирають мізки всьому світові своїми ноу-хау на зразок пивних пляшок із різьбою чи холодного зеленого чаю в банках. Наприкінці Ґашпер переповідав анекдоти про боснійців, тому ми розійшлися, щоб уже о дев'ятій ранку запакувати свої речі в багажник «рено» й вирушити з березневого і холодного Відня просто в напрямку Берліна.

Сісти знову за кермо Ґашпер не наважився, мав іще трохи відійти, тож поступився водійським місцем Сильві, котра, як і належитья юній порядній чешці, пиво з нами вночі на автозаправці не пила, а отже, і синдромів особливих не мала, сіла собі за кермо й давай нипати ранковими віденськими вуличками в пошуках траси на Берлін, бо дороги ніхто з нас, ясна річ, не знав, точніше, Ґашпер знав, але не в такому стані.

Ґашпер відверто віддуплявся, важко вдихав повітря й так само важко видихав його на бортове скло, від чого воно бралось теплою густою парою. Сильві наївно вмикала двірники й не могла зрозуміти, чому пітніють вікна.

— Сильві, це зміна тиску, — кажу я їй. — Двірники тут не допоможуть. Джаз, до речі, теж.

Так уже складається, що я маю пити сам. Між Сильві й Ґашпером існує джентльменська угода, що десь там після умовного перетину австрійсько-німецького кордону він її підмінить за

кермом, а на автобані пити він все ж таки не наважується, тож я собі відкриваю чергову банку, зідравши з неї чеку, і намагаюсь підтримувати розмову. Загалом, перша сотня кілометрів мені знайома, торік я їздив тут автостопом, мене тоді підібрав якийсь божевільний панк, який весь час нервово пив спрайт, його сушило, схоже, він був з обкурки, але гнав-таки на захід, бо мусив, уже не знаю, що там у нього було, може, мама чекала, однак вигляд у нього був нещасний. Коли я дістав із наплічника пляшку води, він спитався: «Чи це не водка, бува, у вас же там, у Росії, усі п'ють водку». — «Ні, не водка», — кажу, і він весело розсміявся. Тупий якийсь панк трапився. Зараз я намагаюсь переповісти все це Сильві, виловлюючи її увагу з атональних джазових ям і порожнин, вона погоджується: «Так, справді тупий панк», — що тут скажеш, розмова не в'яжеться, і я відкриваю наступну банку, однаково поки що нічого цікавого — голі пасовища, безлисті лісосмуги, печальна березнева Австро-Угорщина, мабуть, саме такою її й запам'ятали радянські піхотинці навесні 45-го, депресивний доволі ландшафт, ось вони й хуячили наліво і направо елітні дивізії нещасних націонал-соціалістів. У цей час касета добігає кінця й тут-таки починає розкручуватись у зворотному напрямку, новий джаз знову бере за горло, і я заходжуся шукати під кріслами забутого й

присипаного фісташками старого-доброго Лу Рида. «Джаз — музика для товстих», — кажу я Сильві й міняю касети.

Десь уже на німецькій території нам трапилася військова колона, що розтяглася на добрих два десятки кілометрів. Тягачі та джипи мляво котилися собі зі сходу на захід, у просторих кабінах сиділи стрижені контрактники й незадоволено реагували на загальну увагу до себе. Уздовж колони літали бойові гелікоптери, розганяючи припухлих від такої кількості бронетехніки печальних баварських ворон. Гашпер, до якого повернулася природна зухвалість, сидів тепер за кермом і весело сигналив сонним сержантам, котрі на кожен сигнал висувалися з вікон і уважно розглядали нашу малолітражку, не випускаючи із зубів дешевий галуаз. Куди можна переганяти стільки військової техніки? Схоже, бундесвер вирішив перекинути під шумок, пов'язаний із посівними в країнах ЄС, кілька загонів швидкого реагування поближче до Фрайбурга, щоб традиційно надавати по жирній задниці розімлілим від глобалізації французам, зайняти кілька прикордонних містечок, вистріляти комуністів і арабів, зробити це, скажімо, за допомогою євреїв, спалити кілька супермаркетів і так само непомітно повернутися, ховаючи сліди за димовими завісами. Я ділюсь цією думкою з

Гашпером.

— Ні, ти що, — Гашпер ще не зовсім отямився, але говорить уже виразно, — ти подивися на них, вони просто не знають, де та Франція розташована.

Я визирнув у вікно. У тягачі, який ми саме обганяли, сидів товстий солдат, скоріше порізаний, ніж поголений, і пив із пляшечки мінералку. Я протер долонею запітніле скло й подивився на солдата ще раз. Той помітив мене й відповів бадьорим мілітарним поглядом. Я заплющив очі й спробував більше про нього не думати.

Під Мюнхеном Гашпер заганяє авто на заправку і я йду по чергове пиво. Важко їхати зрання, навіть якщо це хороший автобан, а не розбита східноєвропейська траса, де на узбіччях лежить гравій — сірий і холодний, як на морському узбережжі, однаково важко, надто коли нічого робити, пиво скінчилося, навіть джаз скінчився, усе хороше в цьому житті закінчується на третій-четвертій годині автомобільного перегону й залишається відслідковувати, як у діджеїв ефемок чимдалі на північ змінюється вимова, та й музика змінюється, хоча, за великим рахунком, — те саме гівно. У магазинчику біля автозаправки кілька молодих гомосексуалістів, розмовляючи російською з легким білоруським акцентом, вибирають собі сонячні окуляри.

Я тримаю в кожній руці по дві пляшки й зупиняюсь подивитися — виберуть чи ні. На вулиці плюс п'ять, і до самого Берліна тягнуться хмари, треба принаймні глянути, що вони з цим добром робитимуть. Один із них різко повертається до мене і, демонструючи вибрані окуляри якогось дурнуватою рожевого кольору, питає, ну як, мовляв, пасує, — ок, кажу, саме під колір твоїх очей. Він ображається й кладе окуляри назад. Я повертаюся до авта й відкриваю першу пляшку. Ще кілька сотень кілометрів — і має бути Берлін, куди ми втрюх їдемо — без певної мети й так само без особливого бажання. Ну, але раз уже домовилися, то треба їхати, та й залишилося зовсім небагато — три години доброю трасою, яку в різних місцях постійно добудовують, Дойчланд росте й міцніє, хороша країна, що тут казати, трохи менше б японців із їхніми «кодаками», і взагалі було б супер, але й так нічого, тим більше, що ось він — Берлін, не минуло й півдоби, як ми в'їжджаємо в його передмістя. Гашпер стверджує, що знає тут кілька хороших дешевих готелів, ми відповідаємо, що так не буває, готелі бувають або хороші, або дешеві, зазвичай це не комбінується.

Урешті ми заблукали. Гашпер ганяв вулицями, щоразу йому здавалося, що він уже впізнає дорогу і що наші дешеві й водночас хороші готелі десь поруч, от-от — і ми в них уселимося. Поступово він

почав нервувати, різко тиснути на гальма перед світлофорами й питатися дороги в усіх, кого можна було зустріти цього темного дощового вечора на берлінських хідниках, кілька разів навіть зупинявся біля курвів, які стояли на кожному перехресті в білих панчохах, шкіряній амуніції й високих гренадерських чоботах, тримаючи в руках великі парасольки. Курви спочатку сприймали Гашперове питання про готель як натяк, але, помітивши Сильві, яка злякано посміхалася до них із салону, енергійно лаялися добірною німецькою, утім, із відчутною слов'янською інтонацією. Урешті, з якоїсь спроби, уже по восьмій вечора, Гашперові його затія вдалася, і ми вивантажилися біля підозрілого сірого будинку, на якому справді було написано «пансіонат».

На рецепції сидить чувак із кульчиками в обох вухах, говорить сербською й дивиться футбол. Гашпер, як земляк, швидко з ним сторговується, готель справді дешевий, ми викладаємо бабки, але коридорний не хоче нас відпускати, він відверто нудиться, і ми для нього ні більше, ні менше як брати-слов'яни, хоча в цьому місті він міг би знайти собі кілька сотень тисяч таких родичів, починаючи з вуличних курвів, хоч на курвів у нього грошей, мабуть, немає, оскільки готель справді дешевий, багато не заробиш. Ми сідаємо на свої торби й дивимося футбол, грає Мюнхен з Манчестером. «Ти

за кого?» — питаю я його. «Та мені насрати, — каже коридорний, — я просто спорт люблю», — і тут-таки дістає з-під ящика великий, туго напханий джойнт і пропонує нам, ну, а ми й не відмовляємося.

Закінчується перший тайм.

...Я схилиюсь над рукомийником і засовую голову під струмені холодної води. На якусь мить мені кращає, потім знову починається колотун і голова болить спершу зліва направо, а потім навпаки, і так безперестанку. Телевізор увімкнено на «емтіві», порноканалів у цьому готелі, звісно, немає, які можуть бути порноканали з такими коридорними. У кімнаті стоять два ліжка, на них два комплекти постільної білизни, на двох нічних столиках лежать два нових тестаменти в шкіряних оправах, загальна пропорційність лише посилює напади нудоти, хоча припускаю, що це може бути просто від пива. Або від «емтіві».

Мені подобаються міста впродовж перших кількох годин перебування. Тоді вони ще ховають безліч несподіванок, і уявлення про них чисте, мов готельна білизна або ксероксний папір, — за кожним рогом може початися будь-що, і оте будь-що — значно важливіше й привабливіше за всі твої топографічні знання. Ось і Берлін закохує в себе з першого погляду, здоровенний і наповнений новобудовами, так, мабуть, виглядав Вавилон перед

тим, як там почали будувати всілякі сумнівні вежі.

Я вже бачив курвів, я бачив обкуреного коридорного, я навіть устиг привітатися з кількома сусідами-турками, так само, здається, чимось накачаними, хоч, може, це в них ментальне. Загалом Берлін справляв цілком непогане враження. Цікаво, чи є тут німці?

Сильві, як найпритомніша з нас трьох, знаходить на рецепції програмку фестивалю сучасної музики, який ось-ось закінчиться, і заявляє, що ми мусимо їхати просто зараз — ми ще встигаємо — на завершальний концерт французького оркестру, який є одним із найкращих у своїй галузі, себто з її слів випливало, що якби атональна музика поділялася на кращу й гіршу, то цей оркестр був би чемпіоном, так що вибору ми позбавлені, треба їхати. Гашпер устигає переодягти сорочку, я — поклацати пультом: порноканалів немає, — і ми знову запихаємося в авто. На поворотах салоном перекочуються порожні банки з-під пива й лопотять на протязі путівники. Берліном, очевидно, можна їздити кілька днів поспіль, і пейзаж не видаватиметься знайомим. Місто так щедро заповнене риштуваннями, що можна припустити, як місцеве населення щоранку виходить зі своїх будинків і заскочено не впізнає пейзажу, який устиг змінитися дослівно за одну ніч. Берлін скидається на юну особу чоловічої статі,

такого собі петеушника, котрий недавно почав курити й мастурбувати, від чого його голос зазнає щоденних трансформацій (від куріння, мається на увазі), та й узагалі — він щодня витягується на додатковий міліметр, виростаючи із затяганої шкільної форми. Я люблю міста, де багато будують. Там є робота для всіх. Навіть для турків.

У буфеті концертної зали алкоголь відчутно дорожчий, до того ж утворюється черга, очевидно, з меломанів. Але ми встигаємо вихилити по пиву й, реагуючи на енергійні заклики Сильві, ідемо шукати свої місця. Публіка не віщує нічого доброго. Сцену розташовано внизу, посеред зали, згори зі стелі звисає кілька десятків мікрофонів, як душові крани в загальній лазні. Сильві каже, що тут дуже добра акустика, одна з найкращих зал у Європі й саме тут треба слухати атональну музику. «І новий джаз», — додаю я, і Сильві погоджується.

Неквапно почали виходити музиканти. Дехто був у джинсах, дехто у светрах, у спортивних костюмах не було нікого, і на тому спасибі. Останньою вийшла диригентка. Жінка. Це був добрий знак. Попереду передбачалася пауза, але спочатку треба було вислухати хвилин сорок забойного атонального саунду. Сильві справді зналася на такій музиці, вона вся напружилась і вистукувала пальцями по невидимій клавіатурі. Їй простіше — вона піаністка.

Але народ переважно варився, праворуч від мене мужик просто заснув, чесне слово, під час атональних пауз його сопіння рельєфно проступало в загальній тиші. Акустика все-таки.

Поночі ми знову опиняємося на дощовій вулиці. Після концерту одна меломанка встигає попередити нас, що насправді фестиваль іще не скінчився, що остання акція (вона так і сказала — «акція») саме починається в залах очікування колишнього Гамбурзького вокзалу, який нині переробили під великий культурний центр, хуйнули туди купу бабок, тепер забавляються там, як собі хочуть, тому, якщо ми справжні меломани, просто мусимо туди поїхати, вибору в нас знову немає, сама вона, на жаль, поїхати не може, бо має проблеми зі сном і в цей час повинна приймати снодійне, — для чогось розповідає вона, і враження таке, що своє снодійне вона вже прийняла й ним не обмежилася. «Вокзал там», — показує вона рукою кудись у дощ і махає нам на прощання тією ж такою рукою.

Можливо, ми їй уже снімося.

Гашпер знову сідає за кермо й відчайдушно викручує його в пошуках Гамбурзького вокзалу. Неподалік Бранденбурзьких воріт, якраз під болотяного кольору російським Т-34, стоїть чувак із дипломатом. Гашпер пригальмовує біля нього й висовується у вікно. «Мен, — питає, — не

підкажеш, де тут Гамбурзький вокзал?» Чувак активізується. «Вам треба завернути за Райхстаг, — відказує, — проїхати повз парк, потім через міст і праворуч, там за дві автобусні зупинки навпаки, себто ліворуч, а далі вже складніше, там я пояснити не можу». — «Їдьмо з нами, — пропонує Гашпер, — покажеш, а потім ми тебе привеземо назад». — «Ні, не можу, — чувак притискає до грудей дипломат, — чекаю на друга». — «Він у тебе що — танкіст?» — питається Гашпер, очевидно, щоб підтримати розмову. Чувак озирається на розмоклу диявольську бронемашину й щасливо сміється: «Ні, він інженер». — «Супер!» — кричить Гашпер і лишає чувака наодинці з Т-34. Дивний народ, ці берлінські інженери, думаю я, засинаючи на задньому сидінні.

— Серж, уставай, — говорить мені Сильві.

— Де ми?

— На вокзалі.

— На якому вокзалі? — лякаюсь я.

— На Гамбурзькому.

— А котра година?

— Перша. Ходімо.

Я вилізаю назовні й слухняно йду за своїми друзями. Їм варто довіряти, вони не тусуються опівночі під радянськими танками й не жеруть снодійного перед концертами атональної музики. Платформи й зали колишнього вокзалу справді

перероблено під великий музей, ми йдемо довгими порожніми коридорами, які скидаються радше на корабельні доки, у кінці одного з них стоять чергові, ви куди, питаються, ми, говоримо, концерт, меломани ми, а, ну то йдіть — байдуже знизують плечима чергові, демонстративно виказуючи свою відстороненість, якісь вони неприкаяні, думаю я, мабуть, і в попередній інкарнації були черговими, і то — на цьому самому вокзалі.

Було вже по першій, і з усіх експозиційних зал відчиненими лишалися тільки сортир, бар і ще одна — доволі простора — кімната, де й відбувалась акція. Гашпер ще спробував поторгуватися за квитки, але врешті облишив це, ми заплатили, скільки від нас вимагали й, оминаючи бар, увійшли в наповнену меломанами кімнату. Біля стіни праворуч стояла жінка з радіомікрофоном і співала. На стіну поруч з нею спроектовувався мультиплікаційний фільм її виробництва. Музику й слова, як я зрозумів, написала теж вона. Думаю, що й до перебудови вокзалу, а разом і до повалення берлінського муру вона теж свої руки доклала. Жінка співала під мінус, тоді як на білому полотні кіноекрана важко рухалися якісь тварини, з'являлася бридкої зовнішності паперова принцеса, потім такий самий принц, між ними щось там діялося, жінка співала довго й наполегливо, і в якийсь момент ми просто не витримали й пішли в

бар. Гашпер обурювався й вимагав повернути йому гроші. Але двійко білетерів, які всучили нам перед цим квитки, уже завбачливо спакувались і зникли в нетрях Гамбурзького вокзалу. Ми були їхніми останніми клієнтами. Залишалося повернутись у бар, де вже сиділо зо два десятки зневірених, так само, як і ми, меломанів і печально банячили.

— Добре, що вона не танцює, — продовжує обурюватися Гашпер. — І хто всі ці мудаки, які її слухають?

За сусіднім столиком засміялися. Ми озираємось і бачимо сиву жінку, яка тримає в руці склянку сухаря і, схоже, цілком нас підтримує. Дві порожні склянки вже стоять поряд на її столику.

— Колективна мастурбація, — говорить Гашпер до неї, ніби вітаючись, — чи не так?

— Так, — каже жінка, підводиться й нетвердо рухаючись, пересідає до нас.

Звати її Ніна, вона говорить, що потрапила сюди випадково, що спробувала була додивитися мультик до кінця, але нічого не вийшло. Ми їй подобаємося, каже вона. Особливо їй подобається Сильві. Ніна її відверто пасе, водночас підтримуючи розмову з Гашпером, з якого просто пре бурхлива лекція на всілякі відв'язні теми, Гашпера хлібом не годуй — дай потриндіти, йому б не художником бути, а лектором, читав би собі лекції люблянським студентам, скажімо, про

атональну музику.

— А це Сара, — говорить Ніна, — ми з нею дружимо.

Сара підходить від барної стійки, тримаючи в руках ще дві склянки сухаря. Вона молодша від Ніни вдвічі чи навіть утричі, схожа на одну мою львівську знайому, має трішки припухле від безсоння й алкоголю обличчя, зелені очі та довге світле волосся. Ніна починає їй пояснювати, що ось, мовляв, юні представники слов'янської культури, меломани, так би мовити, теж обламались і не змогли до кінця додивитися цей чортів мультик, як і ми з тобою, дівчинко, але вони кльові, говорить вона й показує на Сильві. Гашпер далі балакає, і в якийсь момент Сара втрачає плин його думки, повертається до мене й пояснює, що дуже втомилася, бо останні два дні робила щось таке дуже важливе й тому майже не спала. «Я теж займаюся мистецтвом», — каже. «Справді? — питаюсь. — А чим саме?» — «Ну, я роблю всілякі проекти, — говорить вона непевно. — А як тебе звати?» — «Серж. Себто Сергій». — «О, у вас це дуже популярне ім'я!» — «Так, — кажу, — у нас там кожен другий Серж». — «Нам треба ще раз зустрітися, наприклад, у Відні». — «Лиши адресу, — кажу, — я можу написати тобі листа». Сара довго порпається в кишенях джинсової курткі, урешті знаходить якийсь шматок паперу, з

одного боку на ньому реклама курсів катехізису, другий бік чистий, там вона й пише.

«Ага, — говорить Ніна, — я тобі теж лишу адресу». І дає візитівку. Я читаю адреси на картці й на папері, що його списала Сара, — це та сама адреса, але прізвища різні.

«Гаразд, — кажу, — напишу вам два листи».

У цей час сусідні двері відчиняються й звідти виходить знайома нам співачка з радіомікрофоном, а за нею, мов щури з підземелля, косяком сунуть глядачі. Перед дверима, що відділяють їх від бару, де сидимо ми всі, стоїть ширма. Співачка заходить за ширму й присідає, глядачі лишаються з того боку і, на відміну від нас, її не бачать, а бачать лише ширму. Сівши навпочіпки, співачка співає в свій радіомікрофон ще хвилин десять. Із цього боку на неї осудливо дивляться двадцять пар нетверезих очей.

Публіка з того боку покійно чекає. Урешті вона закінчує і її починають вітати. Дехто з нею навіть цілується, хоч вона сильно спітніла від тривалого співу й, гадаю, цілувати її було неприємно. Утім, слухати теж.

Було вже близько третьої, коли Ніна запропонувала поїхати десь поїсти, усі мляво погодилися й почали пробиратися крізь натовп меломанів, лишаючи їх наодинці зі співачкою серед порожніх перонів колишнього Гамбурзького

вокзалу.

Нічним Берліном снує безліч люду, туристи, японці, скінгеди, студенти. Біля «Гілтона» велика пробка: копи на мотоциклах перекрили всі під'їзди до готелю, видно, як біля центрального входу зупиняється кілька масивних мерседесів і з них виходять якісь надто офіційні персони.

«Бач, друже, — говорить Гашпер, — самого товариша Йошку Фішера побачили». Ми намагаємося не відставати від Ніниного авто, яке метляється перед нами. Ніна сідала за кермо вже в гарному стані, схоже, у теплому салоні її геть розморило, у темряві вже зо два рази з'являлися червоні спалахи, копи зі своїх замаскованих машин відслідковують і фотографують усіх, хто перевищує швидкість. І якщо Гашперові все одно, за пару днів його тут уже не буде, то на Ніну, безперечно, чекають неприємності. Хвилин за двадцять ми знаходимо італійський ресторанчик, квартали навколо втрамбовані машинами добропорядних берлінців, вільне місце можна знайти хіба що на сусідній вуличці, ніч, урешті-решт, добігає кінця, і до ресторану починають сповзатись постійні відвідувачі, навіть не знаю, хто вони, але з ними тут усі вітаються. Вони теж з усіма вітаються, навіть із нами, схожі на робітників після нічної зміни, але навряд чи італійські робітники ходять о четвертій ранку по рестораціях, надто понтово, скоріше, теж

якісь меломани. Або сутенери. Наступна година наповнюється розмовами Ґашпера, Ніна печально в усьому з ним погоджується, я поступово засинаю, а Сара відверто клеїть нашу чеську подругу. «Зустрічаються двоє боснійців», — починає Ґашпер, і я пробуджуюсь, справа йде до завершення, час їхати додому, Сара теж збирає всі свої окуляри, непроплачений генді, арабську хустку, телефонний записник, весь у губній помаді, пхає все це до своєї торби й збирається йти додому. Її сусідка на це не реагує.

— Викликати тобі таксі? — питаюся я і йду до кельнера.

Кельнер, молодий італієць, підморгує мені обома очима, викликає по телефону таксівку й весело соває мені презерватив.

— Дякую, — кажу, — мені не треба.

— Бери-бери, це gratis, себто безкоштовно.

Я, своєю чергою, лізу по кишнях, знаходжу коробку сірників із рекламою віденського радіо «Оранж», хороша станція, завжди крутять хоп, і соваю йому. «Тримай, це з Відня». Чувак тисне мені руку й мчить зустрічати нових відвідувачів, а я повертаюся. «А навіщо ти вирив яму, питають боснійця», — Ґашпер в ударі, ніби й не гнав півтисячі кілометрів. «Саро, — кажу, — твоє таксі зараз приїде». Сара говорить усім до побачення й виходить в ранкові сутінки. За якихось десять

хвилин ми теж виходимо, тепер лише треба познаходити ці лажові автомобілі — і додому, у готель, де є душ, «емтіві» та новий тестамент, навіть два нових тестаменти, так що в разі чого можна почитати хором. Ніна намагається виїхати з-поміж двох авто, між якими вона годину тому затиснула свій «фольксваген», легенько штовхає передню машину, потім здає назад і так само штовхає задню, розкочує їх, мов більярдні кулі, урешті-таки вибирається, тисне на газ і зникає за рогом.

Сильві махає їй услід рукою, але не надто активно, щоб та, бува, не повернулася.

За вікном висить туман, крізь нього пробивається тьмяне ранкове світло, великі мокрі сніжинки липнуть до шибок і відразу тануть. Після ночі повітря ще не прогрілося, але сніг усе одно тане, прямо в повітрі, по склу стікають великі жирні краплі, я бреду коридором із готельним рушником і «гедендшолдерсом» у пошуках душу.

Душ у кінці коридору, звідти лине дзвінке багатоголосся.

Я відчиняю двері, валить пара, коридор наповнює теплий туман, я роблю крок усередину й намагаюся розгледіти, що там, за туманом, а там стоїть кілька голих тинейджерів, на підлозі валяються їхні футболки, може, якась футбольна команда, думаю я, хто їх знає, хто тут зупиняється,

але з-під струменів води виходить іще двійко голих тинейджерок, хоч душ узагалі чоловічий. Тинейджери, побачивши мене, намагаються зібрати свої речі, я роблю застережливий рух, мовляв, мийтеся, мийтеся, я пізніше знайду, але вони сміються й говорять: «Старий, усе гаразд, ми вже помилися». — «І ми теж», — говорять тинейджерки. «Ви що тут, ночували?» — питаюся я, аби щось спитати. Тинейджери далі сміються: «Ні, — кажуть, — просто тут краще раніше зайняти місце, бо потім приходять турки». — «Правильно, — погоджуюся, — краще взагалі з ночі помитись, аби вранці не повторюватися». Тинейджери сміються, — справді, футболісти, — і, прихопивши форму, рушники та голих тинейджерок, забираються кудись у безвість, можливо, на тренувальний збір.

Я пускаю гарячу воду й підходжу до вікна. За вікном обвисає розмокле берлінське небо, на підвіконні лежить кілька великих сніжинок, я відчиняю вікно, і туман виповзає назовні. Двері за моєю спиною відчиняються в сусідню кімнату, де розміщено кілька туалетних кабінок, заходить старий, пожмаканий життям та еміграцією турок. «Привіт, — кажу, — хороший сьогодні день». — «Та нічого», — відповідає він кризь вуса, заходить до крайньої кабінки й починає голосно ригати. Я закручую кран і повертаюся в кімнату.

Пополудні Гашпер пакує каталоги зі своїми роботами й збирається їхати до знайомої галерейниці. Як справжні друзі ми хочемо його супроводжувати, та й робити в цьому готелі, якщо чесно, нічого — новий тестамент перечитали, «емтіві» подивилися, Сильві навіть позичила туркам анальгін, хоч нафіга їм анальгін, не розумію. Гашпер довго зідзвонюється з галерейницею, урешті та говорить: «Окей, приїжджайте», і ми ідемо. На вулицях пахне торішньою травою й китайським фаст-фудом. Галерею разом із галерейницею знаходимо на п'ятому поверсі будинку в самому центрі, жодних вивісок немає, галерея культова й некомерційна, за рахунок чого вони живуть — невідомо, галерейниця відчиняє нам двері, і ми опиняємось у великому помешканні, стіни якого завішані абстрактним живописом. Під кожною картиною причеплено цінник, ціни нереальні, як і сама галерея. Галерейниця в найкращих традиціях націонал-соціалізму примушує нас чекати хвилин тридцять, поки вона розмовляє з якимось мужчиною, теж, очевидно, художником, чужі тут не ходять, а ми знаходимо в кутку великий акваріум, у якому лежать дві черепашки й навіть не думають рухатися, протягом усього часу, доки галерейниця тягне волинку, вони лежать собі на вмонтованих в акваріум скляних терасах, випучуючи в наш бік свої допотопні

беники, і загалом викликають непереборну огиду, принаймні в мене. З таким самим успіхом галерейниця могла тримати заспиртованих черепах — їх принаймні не треба годувати. Та й пахнуть вони краще.

Гашпер таки спихає галерейниці свої каталоги, і ми йдемо на пиво. Сильві тягне нас до приятеля-художника, старого чеха-дисидента, але ще надто рано ходити в гості, і ми вирушаємо в культурний центр напроти. Зовні це старий напіврозвалений будинок, зусібіч оточений будівельними майданчиками, однак усередині тут справжня цитадель анархістських організацій, лівого мистецтва та просто алкоголіків. Ми знаходимо кав'ярню на другому поверсі, на дверях висить ксероксний відбиток із написом «вхід», а вже за дверима розташовано цілий ангар, обставлений металевими декораціями, важкими дерев'яними меблями й тим-таки абстрактним живописом. Десь із-під стелі час від часу виринаються вогняні язики — народ відпочиває по-дорослому, бухаючи, як видається, від самого ранку. У повітрі приємно пахне текілою та блювотою. Збоку, на сцені, сидить старий торчок у поношених джинсах і з двома парами навушників на шиї. Праворуч від нього стоїть вертушка й велика валіза, щільно набита старими сорокап'ятками, а ліворуч сидить його вумен, теж у

джинсах, і доки він однією рукою ставить новий вініл, друга його рука лежить на плечі вірної скво. Так вони й сидять удвох на сцені, крутять записи тільки з 60-х і в принципі нікому не заважають.

Ми витримали десь години півтори. Після третього пива Сильві рішуче встала й попередила, що або ми лишаємося тут, разом із цим тупим чуваком на сцені та його скво, або йдемо до чеського дисидента, друга Вацлава Гавела, і тоді вона — Сильві — зобов'язується приготувати якийсь спеціальний італійський салат. Ми подивилися на скво й мовчки вийшли. Берлінське небо розгорталося в усіх своїх барвах і відтінках, повітря було густе й вологе, вулицею товклися турки і їли кебаби, запиваючи їх малокалорійною колою.

Поряд із будинком, де жив опальний чех, був маленький продуктовий магазинчик, не ті великі й мертвотні супермаркети, що нагадують скотомогильники, а приватна інтимна крамничка, усущіль заповнена ящиками з пивом та бананами. Зайшовши й поштовхавшись у тісних кулінарних закамарках, ми знайшли власника. Це був старий огрядний чоловік, непевного зросту й політичних поглядів, він читав, здається, Гемінгвея, і ми йому очевидно заважали.

— Скільки у вас тут речей?! — несміливо говорить Сильві.

— Тисяча двісті, — саркастично відповідає чоловік.

— Нам потрібен сир і помідори, — Сильві вирішила вкінці зіпсувати йому настрій.

— І пиво, — підказав я.

— Скільки? — чоловік стійко тримався й обслуговувати нас не поспішав.

— Півкілограма, — сказала Сильві.

— Дванадцять штук, — відказав я.

— Беріть, — дозволив чоловік.

Ми почали вибирати. Я взяв дві упаковки, підійшов до чоловіка й виклав бабки.

— Ми до вашого сусіда-художника приїхали, — почав знову Гашпер. — Ви його знаєте?

На обличчі продавця вперше з'явилася посмішка.

— А, — говорить, — старий чех! Знаю-знаю, постійний клієнт. Передавайте вітання старому хуеві!

Він ще деякий час радісно крекче, бере в Сильві десятку за помідори й сир і разом із здачею насипає їй повну долоню фруктових карамельок.

— Гарного дня, дівчинко, — каже він.

Сильві дякує й ховає карамельки до кишені джинсів.

Я дістаю презерватив і простягаю чоловікові. Це з Відня, кажу. Той удруге посміхається.

Художника звати Руді. Він справді був приятелем Гавела й робив у себе в Чехословаччині великі металеві об'єкти. Якби гелікоптерам і літакам ставили пам'ятники, вони мали б десь такий вигляд, як об'єкти Руді. Коли росіяни дали старому Дубчеку під зад, він ще деякий час лишався вдома й далі робив свої багатометрові конструкції, що склалися із лопатей, фюзеляжів і залізних балок. У якийсь момент радянську владу це дістало, його звинуватили в абстракціонізмі, до того ж так воно й було, і попросили куди-небудь звалити. Руді вибрав Західний Берлін. Уже через кілька років він мав власне ательє й сталі замовлення. Його металеві штуки купували банки й страхові компанії та встановлювали їх біля своїх офісів. Останні роки п'ятнадцять Руді часто виставлявся в Чехії, але повертатися не хотів, хоч зла на батьківщину не тримав. Нині йому було під сімдесят. Він зустрів нас у дворі, Сильві зателефонувала йому з генді, мовляв, ми вже тут, із бухлом і сиром, зустрічай-но, він вийшов у джинсах і теплій сорочці, нашу подружку він знав змалку, коли та ще не грала на піаніно, був знайомий з її батьками, тож вони почали обійматися, а вже потому всі зайшли в ательє і, поки Сильві готувала свій тричі нікому не потрібний салат, старий водив нас приміщенням та показував різні штуки — макети, негативи, карикатури на друга Гавела й на

Горбі чи просто якісь поштові листівки від онуків.

Побачивши наше пиво, він мовчки дістав дві пляшки сухаря.

— Слухай, — спитався я, уже коли пиво закінчувалося і Руді так само закінчив розповідь про одну свою персональну виставку в 70-х в Ірландії, — а чому ти не повернувся на батьківщину?

— Знаєш, — він поставив склянку на стіл, — я думав вертатися. Та в якийсь момент зрозумів, що це не буде повернення, це буде нова еміграція. Я взагалі-то не космополіт, але я зрозумів тут таку річ: насправді простір не поділяється на свій або чужий, простір буває або вільний, або контрольований, розумієш? Мені насправді насрати, де я живу, головне — як я живу. А тут я живу так, як мені хочеться, — він нахилився й дістав з-під столу пляшку хорватської настоянки.

— Єдина біда, — вів далі Руді, розливаючи, — мої роботи надто великі. Ось дивіться, — він піднявся й витяг із шафи альбом, — я зробив цю конструкцію для однієї берлінської фабрики. Вони розмістили її на стіні, це метрів п'ять заввишки. А нині фабрика збанкрутувала, її збираються закрити й половину цієї стіни заліпили рекламою.

Він розгорнув альбом. На одному фото була його конструкція, розміщена на великій стіні, унизу

проїжджав трамвай, ті самі балки й лопаті, а вже на другому фото нижню половину цієї стіни було заліплено афішами і лопаті стирчали вгорі сиротливо й покинуто.

— І ти нічого не можеш вдіяти? — спитався Гашпер.

— Ні. Свій гонорар я давно отримав, а нині вони мають на цю стіну всі права. Імперіалісти срані, — додав він і налив по новій.

— Шкода, — кажу, — виходить, ми її вже не побачимо.

— Ну, чому — якщо зараз поїдемо, то побачимо. Тут недалеко, кілька зупинок трамваєм.

— У нас авто, — говорить Гашпер.

— А ти в стані? — схоже, Руді захопився своєю ідеєю.

— Цілком, — відповідає Гашпер і з третьої спроби припалює-таки своє «мальборо».

Ми погоджуємося: їхати треба, позаяк Бог його знає, що буде з фабрикою, та й з німецькою економікою загалом, тож Руді накидає на плечі військову куртку й ми виходимо.

Фабрика справді недалеко, і, вискочивши з «рено», Руді перебігає вулицю й зупиняється під стіною. Угорі над ним схрещуються балки й лопаті, їх добре видно в березневих сутінках. Руді підходить ближче й починає енергійно зривати афіші. Ми підходимо слідом. Поступово

оголюється чималий шматок стіни, з-під якого визирає частина об'єкта.

Подерті афіші валяються під ногами Руді, мов захоплені під час кавалерійської атаки ворожі штандарти.

— Дивися, — кричить мені Руді, — ось мій простір і ось моя батьківщина. Усе, що я маю, — це оця стіна, і все, що я можу, — це іноді приходити сюди й відчищати її від усілякого лайна. Повір мені, цього досить, аби ні за чим не шкодувати. Навіть якщо завтра ця довбана Європа вкінець глобалізується й об'єднається з Азією, однаково тут — у Берліні — стоятиме стіна з моїм металобрухтом, і навіть якщо я завтра помру, то присилатиму сюди яких-небудь довбаних ангелів, аби вони здирали це лайно, розумієш? Ось саме тому я вже нікуди звідси не поїду.

Я подумав, що взагалі цей старий друг Гавела у військовій куртці має рацію, хоч він добре, як на його вік, умазав, він усе одно має рацію, так само як і десятки тисяч балканців і турків, котрі мурують цей новий Берлін, зводячи повсюди риштування й підпираючи ними холодні берлінські небеса, які нависають низько й печально і з яких ось уже кілька годин ллється дедалі сильніший дощ.

За два дні я чекав на віденський потяг уже на справжньому Гамбурзькому вокзалі, себто на залізничному вокзалі міста Гамбурга. Сильві та

Гашпер проводжали мене, вони збиралися ще заскочити в Дортмунд, а я мав повертатися. Підійшов потяг. «Ну, що, мен, — говорить Гашпер, — побачимося вдома, у Відні». — «Ясна річ», — відповідаю. Уже коли я сідав у вагон, Сильві підбігла, дістала з кишені жменю фруктових карамельок і сунула мені в долоню. На першій станції близько півночі в купе підсіло троє фермерів, вони позакидали валізи нагору й побігли шукати ресторан. Повернулися за п'ятнадцять хвилин і дуже бідкалися, бо нічого, ясна річ, не знайшли, а бахнути, очевидно, хотілося. «А ви в провідника спитайте», — підказав я, але вони гумору не зрозуміли й побігли шукати ресторан у протилежний бік. Потім ми цілу ніч намагалися заснути, але з цього нічого не вийшло, бо як можна заснути з трьома фермерами?

...Над Віднем плавало багато-багато хмар. Я зійшов на перон і пішов до підземки. Назустріч ішла дівчина, мерзлякувато кутаючись у світле пальто. Вона нервово озирала перехожих і тремтіла від ранкового холоду. Побачивши мене, вона боязко огледілась і, підійшовши, спитала:

— Ти маєш морфій?

— Морфій? — перепитав я. Мене теж колотило після потяга.

— Ну, морфій, — нервово повторила вона.

Я поліз до кишені, і в її очах з'явилось щось

схоже на надію. Який морфій? Я що, схожий на людину, яка роздає на вокзалі морфій усім спраглим? От гівно. Я дістав жменю фруктових карамельок і вклав їй у долоню.

— Гарного дня, дівчинко, — кажу.

Десять способів убити Джона Леннона

Незабаром знову почнеться зима, обов'язково почне завалювати яким-небудь снігом, ось побачиш, без цього їм не можна, їм обов'язково потрібно насипати цілу гору цього непотребу, по якому потім радісно топчуться довгими грудневими ранками пси, поліцаї та інші недоумки, і так до самої весни з короткими перервами на відлигу.

Узимку всі змінюються, тупішають, чи що, загалом люди і влітку особливого бажання спілкуватись із ними не викликають, а взимку вони просто стають нестерпними, чоловіки намагаються натягнути на себе які-небудь стрьомні зелені куртки, великі такі, знаєш, великі стрьомні зелені куртки, вони ходять у них цілу зиму, як заведені, і що ти їм зробиш, це все зима, зима, улітку ти нікого не примусиш натягнути зелену куртку, і не лише тому, що влітку взагалі ніхто курток не носить, тим більше зимових, просто влітку люди якісь простіші, їм навіть у голову не може прийти така дурість — натягнути на себе велику зелену куртку й ходити в

ній по вулиці, жах який.

Саме минулої зими я познайомився з Джоном Ленноном, точніше, нас познайомив мій нині покійний приятель Кристіан, якраз тижні за два до того, як він — Кристіан — наковтався якихось штук і вилетів через вікно власної кімнати, щоб назад уже не повертатися. А тоді він ще був живий, і ми пішли слухати арабську музику, був початок грудня, місто готувалося до Різдва, особливо це тішило арабів, котрі радісно бухали й закидалися всілякими фармацевтичними засобами, так ніби справді хотіли побачити Ісуса, не знаю, можливо, здорове некалорійне харчування робить араба податливішим до чужих релігій і він справді сподівається побачити Ісуса-немовля в білосніжному памперсі де-небудь на платформі віденської підземки, там, де друга лінія перетинається з четвертою, білі давно втратили такі ілюзії, для них Різдво — це лише привід потовктись у супермаркетах і накупити цілу гору стрьомних зелених курток, але араби, схоже, ще зберегли здатність сприймати світ по-дитячому, вони взагалі як діти, он як до вибухівки тягнуться весь час. Але так чи так на концерті арабської музики самих арабів було небагато, переважно якісь тьотки в джинсах, якісь чуваки з пивом, хоча двійко-трійко арабів ходили взад-вперед, так що все було гаразд і можна було починати, от вони й почали.

Через годину, коли араби збиралися замовкнути, двері зі скрипом відчинилися й до зали впхався мужчина, зовні дуже подібний до Джона Леннона, ось уяви собі покійного Леннона о восьмій вечора, який почав пити ще з восьмої ранку, у нього від перегару навіть окуляри запітніли, з круглими такими скельцями, пам'ятаєш, справжні леннонівські окуляри, він спробував тихенько сісти собі скраєчку, але не зміг, завалив кілька стільців, привернув до себе загальну увагу, а тут і концерт закінчився, і народ потягнувся було до гардероба за своїми зеленими куртками, а зась. Мужчина підводиться й починає перехоплювати всіх на виході, він широко розкриває обійми, розкидає руки навсібіч, ніби ловить рибу в гірському потоці, народ налякано намагався оминати його, але мужчина старався і швидко створив пробку. «Стійте, — кричав він, — стійте, араби, стійте», — він їх ніби від чогось остерігав, люди почали нервово бити копитами паркет, і тут мужчина витягує з кишені великий джойнт і починає розмахувати ним у повітрі. Джойнт, кричить він, араби, це джойнт, зараз ми його з вами викуримо, стійте.

«Я його знаю, — говорить Кристіан, — це мій давній знайомий, дуже дивний чоловік». — «Я бачу, — кажу, — схоже, він арабів не любить». — «Любить, — продовжує Кристіан, — він пацифіст,

він усіх любить, але йому в житті не щастить, він постійно кудись устряє, його то поліція забере, то дальнобійники поб'ють». — «Як поб'ють?» — питаю. «Ну, це, — відповідає Кристіан, — з ним така історія трапилася кілька років тому, він сам розповідав: вони сиділи цілу ніч у барі, а вранці він зірвався їхати в Італію автостопом, вийшов на вулицю, і, уявляєш, його відразу підібрали якісь дальнобійники, він їх почав обзивати нацистами, й одним словом, десь секунд через сорок по тому, як вони його підібрали, вони ж його й викинули, ще й по голові дали, у нього карма така, розумієш?» — «Розумію, — кажу, — хуйова в нього карма, що тут скажеш». Мужчину тим часом почали присоромлювати араби й пенсіонерки, які не змогли пробитися до виходу, вони кричали й обурювалися, Джон Леннон теж почав обурюватися: «Буржуї, — кричить, — конформісти, жирні свині, не хочете, то й валіть, я вас не тримаю». Хоча насправді він їх таки тримав. «Валіть звідси», — репетував він і розмахував над їхніми головами своїм джойнтом, це виглядало трохи пафосно, така собі сцена «Джон Вінстон Леннон виганяє фарисеїв і садукеев із храму мистецтва».

«Привіт», — Кристіан підходить до нього й вітається. «Привіт, — відповідає йому Леннон, він змирився з тим, що араби розбіглись і не вдалося нікого впіймати на вечерю, — будеш курити?» Ми

виходимо на вулицю, стоїмо під снігом і куримо, навколо снують святкові натовпи, до Різдва лишилося зовсім нічого, народ тішиться й сподівається побачити свого персонального Ісуса-немовля, а ми йдемо доганятися. Джон Леннон приводить нас до якогось анархістського клубу-книгарні в третьому районі, де в одному великому приміщенні облаштовано бар, стоїть кілька столиків, а в глибині кімнати — парти для занять. Вочевидь, вони тут спочатку бухають, а потім конспектують собі Троцького з Кропоткіним. Джон Леннон тут свій крутий хлопець, він хамить кельнерові, і його за це навіть не б'ють. Випивши своє пиво, він не заспокоюється, мало йому арабів, він тягне мене до сусідньої кімнати показувати бібліотеку. Там справді бібліотека, валяється купа листівок із зображеними на них карикатурними буржуями, схоже, рештки нерозповсюдженого накладу, у кутку стоїть кілька комп'ютерів. «Зараз я тобі покажу фантастичну річ, — говорить він, — зараз-зараз, почекай». Він пробує ввімкнути комп'ютер, але не знає пароля, тому просить мене зачекати, а сам біжить до кельнера. І я сиджу перед вимкненим комп'ютером, дивлюся в його чорний безмір і відчуваю, як мені від усього цього погано — і від алкоголю, і від арабів, і від Кропоткіна, і від цього Джона Леннона, просто мудак якийсь, затягнув мене в це осине гніздо й кудись зник,

пацифіст хуїв, я виходжу назад до бару й бачу, що кельнер уже товче Джону Леннону пику, Кристіан витягує мене на вулицю: «Пішли, досить на сьогодні». — «Може, — питаюсь, — треба було йому допомогти?» — «Не треба, — каже Кристіан, — це в них завжди так, кельнер просто не хоче йому говорити пароль, бо він залазить в інтернет і розсилає погрози в різні банки й благодійні фонди. Кельнеру потім доводиться вибачатись». — «А як його хоч звати, цього Джона Леннона?» — питаюсь. «Не знаю, ми так давно з ним знайомі, що ім'я його я, чесно кажучи, уже забув».

Коли ми дійшли до центру й розійшлися в різних напрямках, я раптом подумав про час. «Котра година, не скажете?» — питаю в перехожого. «Уже дванадцята», — відповідає. «Устигну на метро чи ні?» — питаю далі. «Устигнеш, якщо поспішиш». — «Ага, поспішу, — кажу, — дякую, веселого Різдва». — «Немає за що», — говорить він, на прощання підіймає руку, і в світлі ліхтаря рукав його куртки святково зблискує зеленим кольором.

І ось минає кілька місяців, починається березень, у місті мокро й паскудно, на вулицях навколо університету майже щодня демонстрації, студенти окупували кілька корпусів, товчуться там із самого ранку й вимагають пілґ, з ними постійно

водиться купа лівих, активістів і агітаторів, для лівих це взагалі свято — улаштувати шабаш на кістках академічної освіти, вони тепер ледь не живуть в університетських коридорах і туалетах, чувакам нарешті заканалю відчуття на четвертому десяткові життя запах свободи, слідом за лівими до університету почали сповзатися всілякі збоченці, браві онаністи й лесбіянки, котрі годинами висиджували під жіночими туалетами, видивляючись, як звідти виходять налякані революційним рухом китайські студентки.

Одного дня, у п'ятницю по обіді, під дверима університетської книгарні я знову зустрів Джона Леннона. Він сидів на лавці в коридорі, пив каву з автомата, а навколо нього снували студенти й говорили, здається, усіма мовами світу. Вигляд у нього був пожмаканий, але це можна було списати на революцію. Я вирішив підійти.

— Привіт, — кажу я йому. — Ти мене пам'ятаєш?

— Ні.

— Нас Кристіан знайомив, ти ще арабів ловив, згадав?

— Ні.

Він не пам'ятає, і я бачу, що він узагалі у своєму житті мало що пам'ятає.

— Ну, добре, — кажу, — випити хочеш?

— Так ще рано, — відповідає він, — лише

друга дня.

— Яка різниця. Пішли.

Він встає, і виявляється, що біля нього на лавці лежить маленький індус, він тут узагалі-то весь час лежить, я його часто бачу, такий старенький індус шоколадного кольору, коли він прокидається, то щось малює собі кульковою ручкою в невеличкому альбомі, потім підсідає до самотніх студентів і починає їм щось шепотіти, а тут, видно, задрімав, Джон Леннон намагається його підняти. «Нащо він тобі?» — питаю я. «Це художник, — відповідає Леннон, — індус, треба його теж узяти з собою, щоби він щось випив». І ми беремо індуса на плечі, знаходимо студентський буфет в іншому крилі корпусу й починаємо пити, точніше, п'ємо ми з Джоном Ленноном, а маленький шоколадний індус лежить собі тихенько біля нас у кріслі і якихось особливих ознак життя не подає. «Він щойно прийняв якісь вітаміни», — говорить Джон Леннон. «Ага, — кажу, — знаю я ваші вітаміни, таблеток наковтався, от йому тепер будь-яка революція й до сраки».

Знаєш, якщо ти подумаєш, із ким саме зустрівався протягом свого життя, то складеться враження, що хтось спеціально зіштовхує тебе з найкращими громадянами цієї дивної планети, я потім колись дякуватиму небесам за те, що мені довелося спілкуватися з такою кількістю потвор і

невдах, я впевнений, що ніхто інший не спілкувався зі стількома аутсайдерами, які, коли добре подумати, і складають сіль нашого пошматованого дотаціями й дефолтом суспільства, бо яка радість спілкуватися, скажімо, з керівниками банків чи комерційних структур, вони ж говорять цитатами з власних бізнес-планів, про що можна говорити з молодими науковцями, спортсменами чи дилерами, ну, гаразд, можна про ланч, перші п'ять хвилин, але вони й далі говорять про цей свій ланч, зрештою, тут немає нічого поганого, вони говорять про нього не тому, що не можуть говорити про щось інше, просто вони не знають, як говорити про щось інше, ось і говорять собі про ланч, інша річ отакі виродки, як Джон Леннон, печальні обрубки великої європейської псевдореволюції, вони в принципі всюди однакові — що тут, що в нас: і тих, і тих свого часу боляче травмували історіями про психоделію й ойкумену, потім учителі непомітно перебралися на нові помешкання, а ці бідаки ще й досі вештаються під холодними європейськими небесами в пошуках миру та благополуччя, натомість регулярно отримуючи свою порцію триндюлів від муніципальної влади, ось, наприклад, цей Джон Леннон, розумієш, ми з ним сидимо вже дві години, а я й досі не знаю, як його звати, власне, я не питаю, а він не говорить, спитатися б в індуса, так той, здається, і власне ім'я забув, якщо колись і

знав.

Джон Леннон нарешті пробує встати й пропонує йти.

«Ходімо, — говорить, — тут уже зачиняють, ходімо, тут поруч є клуб, і там сьогодні має бути кльовий джаз, кльовий джаз», — повторює він на дурнуватий англійський манір, я погоджуюсь, усе одно почався вікенд і робити нічого, навіть онаністи розійшлися по домівках, що вже говорити про двох таких чуваків, як ми з Джоном Ленноном, лишалося тільки щось зробити з індусом, Леннон радить його залишити біля університету, бо тут, мовляв, його місце, його тут усі знають, тож ніхто не образить, ми виносимо його у вогкі сутінки, кладемо на лаву під корпусом, я ще повертаюсь у корпус, купую в автоматі одноразовий стаканчик із кавою і ставлю індусові в узголів'ї, хай прокинеться не з порожніми руками, якщо прокинеться взагалі. І, протерши паперовою серветкою свої круглі окуляри, Джон Вінстон Леннон веде мене слухати кльовий джаз.

Ми вирішуємо спочатку купити гашиш і вже тоді слухати джаз, хоч я наперед знав, що цим усе й завершиться, чогось хорошого від цього чоловіка годі було сподіватися, але, розумієш, мене відволікло те, що ми залишили індуса, я подумав — о, якщо він не хоче тягати за собою цілий вечір обковбашеного індуса, може, він не такий

безнадійний і хоча б трішки думає, що робить, ну, але гаразд, я помилився, чого там. І ми йдемо в міський парк і знаходимо там цілу купу албанців, які продають гашиш, албанці обступають нас тісним колом і починають дружно гелготати, протягуючи час од часу свої кулачки із затиснутими пластиковими пакетиками. Джон Леннон поводитьсь просто як мудак, він зверхньо дивиться на албанців, починає говорити з ними чомусь англійською, його ніхто не розуміє, тоді він починає плескати їх по плечах і кричати «гашиш, гашиш», розлякуючи останніх японських туристів, які цього березневого вечора не знати навіщо забрели до парку.

Урешті-решт із гамірливого натовпу виокремлюється найпрудкіший представник албанського народу, відводить нас убік і пропонує купити в нього два грами. Я уважно дивлюся на нього. На ньому святкові чорні черевики та спортивний костюм. Але спортом він, мабуть, не займається. Я намагаюсь уявити, яким саме спортом він міг би займатися в разі чого. У принципі, він міг бути жокеєм.

Але жокеї не продають гашиш. Зрештою, ми купуємо, і мій приятель Джон Вінстон Леннон, як і належить старому шизоїдному європейському інтелектуалові, хоче спробувати товар просто на місці. «Тут не дивитись, тут не дивитись», —

нервово шепоче албанець. «Удома, удома», — боязко озирається він по боках, хоча нас оточують лише його земляки, та й узагалі в цьому місті якщо кого і можна остерігатися, то саме албанців, ну, може, ще росіян, якщо вони п'яні, з другого боку, вони завжди п'яні. А ось серед балканських нелегалів навпаки — часто можна зустріти милих і привітних людей, та, зрештою, і ці дилери, що в них поганого, стоять собі — тихі й богобоязливі, і що ти з них візьмеш, окрім підписки про невиїзд.

«Але спочатку джаз, — говорить Джон Леннон, — спочатку джаз». І ми приходимо в клуб, де сьогодні має виступати чи то британський, чи то американський оркестр, у якому грають два ветерани — гітара та саксофон, котрі свого часу, ще в сімдесятих, грали не більше — не менше з самим Баді Ричем, а тепер спекулюють на цьому, їздять Європою й халтурять по клубах. Кар'єра, бляха-муха, ніщо так не страждає від часу, як кар'єра, ти можеш облісіти, у тебе можуть випасти зуби, у тебе, урешті-решт, може просто не стояти, але якщо ти не годен нічого зробити з власною кар'єрою, яка загинається к бісовій матері, то це вже зовсім погано, розумієш, про що я кажу. Ми прийшли хвилин за десять до початку, і Джон Леннон, мій друг Джон Леннон, імені якого я не знав, нахабно посунув на контролерку, яка стояла при вході й штампувала відвідувачам праве

зап'ястя, ставлячи їм веселого кольору тавро, що потім світилося в темряві залу. «Скільки вхід?» — питає Леннон. «По десятьці», — відповідає контролерка й посміхається йому. «Чому так дорого?» — обурюється Леннон. «Але ж це дуже гарний колектив, відомі музиканти», — контролерка вже не посміхається. «Однаково дорого», — наполягає Леннон. Ну все, думаю, зараз його поб'ють і мені теж дістанеться, але мій приятель раптом заспокоюється, повертається до мене й говорить: «Ходімо!» — «Стій, — кажу я, — як це ходімо? А джаз?» — «Джаз буде потім», — кидає Леннон і виходить на вулицю.

— Чому ми пішли? — питаю я вже на вулиці.

— Зараз, зачекай, — ображено говорить він, — спекулянти чортіві. Думають, я їм буду платити купу бабок за їхній чортів концерт. Зараз, зараз.

— Ну, то ходімо звідси.

— Почекай-почекай, — говорить він, — ще хвилин десять. Ходімо пройдемось.

І ми починаємо обходити квартал, у якому розташовано клуб. Я ще раз пропоную піти звідси де-небудь в інше місце, але Леннон рішуче заперечує і ми, двічі обійшовши по колу, повертаємося під двері клубу.

— Ходім, — вороже говорить він.